

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 101/2023

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Α΄ ΤΜΗΜΑ)**

Συνεδρίαση της 2^{ης} Οκτωβρίου 2023

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Αφροδίτη Κουτούκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Σταύρος Σπυρόπουλος, Διονύσιος Χειμώνας, Ευτυχία Κασομένου, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Αντώνιος Αντωνίου, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου και Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αντωνία-Ευανθία Βασιλοπούλου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός ερωτήματος: Το με αριθμό 122/19.04.2023 έγγραφο του Υφυπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Γενική Γραμματεία Ενωσιακών Πόρων & Υποδομών/Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια & Θάλασσα»/Μονάδα Ε΄).

Περίληψη ερωτήματος: Με αφορμή επενδυτικά σχέδια υδατοκαλλιέργειών, η ένταξη και χρηματοδότηση των οποίων - στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020 - αποφασίσθηκε, πλην άλλων, με βάση την ιδιότητα του φορέα, ως Μικρομεσαίας Επιχείρησης, η οποία δικαιολογεί αυξημένο ποσοστό ενίσχυσης (50% αντί 30%) και μικρότερο διάστημα τήρησης μακροχρονίων υποχρεώσεων (3 έτη αντί 5 έτη), ερωτάται:

1) Εάν απαιτείται τροποποίηση ως προς το ποσοστό της δημόσιας δαπάνης των σχετικών αποφάσεων χρηματοδότησης, δεδομένου ότι, κατά τη διάρκεια υλοποίησης των σχεδίων και πριν την τελική πληρωμή, ο συγκεκριμένος δικαιούχος φορέας

κατέστη Μεγάλη Επιχείρηση, καθώς και εάν τα καταβληθέντα ποσά των ενδιάμεσων πληρωμών πρέπει να αναζητηθούν ως αχρεωστήτως καταβληθέντα ή/και να συμψηφιστούν, κατά τις τελικές πληρωμές,

2) Εάν ως χρονικό διάστημα τήρησης μακροχρόνιων υποχρεώσεων, μετά την ολοκλήρωση των επενδύσεων, θα οριστεί η τριετία που αφορά τις ΜΜΕ ή η πενταετία που αφορά τις Μεγάλες Επιχειρήσεις,

3) Εάν, ενδεχόμενη εξαγορά και, δι' απορροφήσεως, συγχώνευση από τον φορέα του ερωτήματος (υπό την ιδιότητά του ως Μεγάλης Επιχείρησης), άλλων ΜΜΕ, ήδη εντεταγμένων δικαιούχων του προγράμματος,

α. θα επηρεάσει το ποσοστό ενίσχυσης που προβλέπεται στην Απόφαση Χρηματοδότησής τους,

β. σε καταφατική απάντηση, τότε απαιτείται να γίνει η τροποποίηση των Αποφάσεων Χρηματοδότησης, δηλ. από τον χρόνο εξαγοράς ή από την ολοκλήρωση των διοικητικών διαδικασιών για αδειοδοτήσεις λειτουργίας των υπό εξαγορά/συγχώνευση-απορρόφηση Μονάδων Υδατοκαλλιέργειας και

γ. ποιά η επιρροή της σχετικής μεταβολής στις μακροχρόνιες υποχρεώσεις του φορέα του ερωτήματος,

4) Δεδομένης της ρύθμισης του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013, εάν -εντός του χρονικού διαστήματος τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων- είναι νόμιμη η αλλαγή φορέα μέσω συγχώνευσης δι' απορρόφησης της δικαιούχου ΜΜΕ από το νομικό πρόσωπο που θα κατέχει τα εταιρικά της μερίδια,

5) Σε περίπτωση συγχώνευσης ή εξαγοράς ΜΜΕ από μεγαλύτερο όμιλο και, κατά την έννοια της απόφασης 2012/838/ΕΕ Ευρατόμ της Επιτροπής της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2012 (τμήμα 1.1.3.1, σημείο 6.ε), ποιά θεωρείται ως η ημερομηνία της συναλλαγής, που συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας της ΜΜΕ.

Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτος (Α' Τμήμα) γνωμοδότησε ομόφωνα ως εξής:

Ιστορικό

Από το έγγραφο ερώτημα και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτουν τα ακόλουθα:

1. Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020 (ΕΠΑΛΘ) υποβλήθηκαν και εγκρίθηκαν στα Μέτρα 3.2.2. και 4.2.4. τέσσερις «Παραγωγικές Επενδύσεις στην Υδατοκαλλιέργεια» με φορέα την εταιρεία «Ι.Κ. Α.Β.Ε.Ε.», για τις οποίες εκδόθηκαν από τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αντίστοιχες αποφάσεις ένταξης, καθώς και αποφάσεις Χρηματοδότησης Μεμονωμένης Πράξης (το έτος 2018 για το πρώτο, το έτος 2020 για το δεύτερο και το τρίτο, καθώς και το έτος 2022 για το τέταρτο επενδυτικό σχέδιο).

2. Προβληματισμούς στην ερωτώσα υπηρεσία γέννησαν η δεύτερη και η τρίτη περίπτωση που αφορά στα δύο επενδυτικά σχέδια του 2020, δηλ.

α. Το επενδυτικό σχέδιο που εντάχθηκε στο πρόγραμμα με τη με αριθμό 2208/23.10.2020 (α/α 11) απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων, για την οποία εκδόθηκε η με αριθμό 2485/18.11.2020 Απόφαση Χρηματοδότησης, με συνολικό επιλέξιμο προϋπολογισμό 1.548.976,69 ευρώ και δημόσια δαπάνη, ανερχόμενη σε 774.488,34 ευρώ. Η ερωτώσα υπηρεσία βεβαιώνει ότι το έργο βρίσκεται σε διαδικασία υλοποίησης, έχει ολοκληρωθεί σε ποσοστό 80%, περίπου, σύμφωνα με τις τεθείσες προθεσμίες και χρονοδιαγράμματα και έχουν γίνει ενδιάμεσες πληρωμές μέρους της δημόσιας δαπάνης.

β. Το επενδυτικό σχέδιο που εντάχθηκε στο πρόγραμμα με τη με αριθμό 2208/23.10.2020 (α/α 32) απόφαση του ίδιου Γενικού Γραμματέα, για την οποία εκδόθηκε η με αριθμό 3100/11.12.2020 Απόφαση Χρηματοδότησης, με συνολικό επιλέξιμο προϋπολογισμό 881.315,04 ευρώ και δημόσια δαπάνη, ανερχόμενη σε 440.657,51 ευρώ. Η ερωτώσα υπηρεσία βεβαιώνει ότι το έργο βρίσκεται σε διαδικασία υλοποίησης, έχει ολοκληρωθεί σε ποσοστό 70%, περίπου, σύμφωνα με τις τεθείσες προθεσμίες και χρονοδιαγράμματα και έχουν γίνει ενδιάμεσες πληρωμές μέρους της δημόσιας δαπάνης.

3. Τα ανωτέρω δύο επενδυτικά σχέδια του 2020, όπως και το επενδυτικό σχέδιο του 2018, το φυσικό αντικείμενο του οποίου έχει ολοκληρωθεί, εντάχθηκαν προς χρηματοδότηση με ποσοστό δημόσιας ενίσχυσης 50%, διότι η δικαιούχος εταιρεία ενέπιπτε στην κατηγορία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων. Κατά την αξιολόγηση, όμως, του τέταρτου επενδυτικού σχεδίου, το 2022, προέκυψε ότι, λόγω εξαγοράς του 68,5% της δικαιούχου εταιρείας από τον πολυεθνικό όμιλο G.P., εκείνη είχε απωλέσει την ιδιότητα της Μικρομεσαίας Επιχείρησης (ΜΜΕ) και λογίζεται πλέον ως Μεγάλη

Επιχείρηση, λόγος για τον οποίο αυτό το επενδυτικό σχέδιο εντάχθηκε με το ποσοστό δημόσιας ενίσχυσης που προβλέπεται για τις Μεγάλες Επιχειρήσεις και ανέρχεται σε 30%.

4. Η ανωτέρω δικαιούχος, η οποία πλέον έχει την ιδιότητα της Μεγάλης Επιχείρησης, με το από 19.01.2023 έγγραφό της προς την αρμόδια Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος, ήδη ερωτώσα υπηρεσία, γνωστοποίησε τη πρόθεσή της να προχωρήσει σε εξαγορά μεριδίων μιας ΜΜΕ, για την οποία ήδη έχει εκδοθεί απόφαση χρηματοδότησης πράξης (Μέτρο 3.2.2. του Προγράμματος), με ποσοστό δημόσιας ενίσχυσης 50% του εγκεκριμένου κόστους επένδυσης, ζήτησε δε σειρά διευκρινίσεων από την υπηρεσία, αναφορικά με τον χρόνο τροποποίησης της σχετικής Απόφασης Χρηματοδότησης Πράξης, ως προς το ποσοστό της δημόσιας ενίσχυσης, το χρονικό διάστημα τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων, καθώς και την νομιμότητα αλλαγής φορέα, κατά το χρονικό διάστημα τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων.

5. Κατόπιν των ανωτέρω, με την επισήμανση της ερωτώσας υπηρεσίας ότι δεν αντιτίθεται στις επιχειρηματικές προοπτικές των επιχειρήσεων, καθώς έχει αποδειχθεί η συμβολή τους στην ανάπτυξη της εγχώριας υδατοκαλλιέργειας, υπεβλήθη το κρινόμενο ερώτημα, με τα επί μέρους σκέλη του.

Νομικό πλαίσιο

6. Ο κανονισμός (ΕΕ) 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης κ.λπ. (ΕΕ L 347/20.12.2013, σελ. 320 επ.) όπως τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με τον κανονισμό 2018/1046 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Ιουλίου 2018, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης κ.λπ. (ΕΕ L 19/30.07.2018, σελ. 1-222, εφεξής δημοσιονομικό κανονισμό) ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 2: «Ορισμοί : ... (28) «ΜΜΕ»: μικροεπιχείρηση ή μικρή ή μεσαία επιχείρηση όπως ορίζεται στη σύσταση 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής...».

Άρθρο 4: «... 8. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη τηρούν την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, σύμφωνα με το άρθρο 33, το άρθρο 36 παράγραφος 1 και το άρθρο 61 του δημοσιονομικού κανονισμού».

Άρθρο 71: «1. Για μια πράξη που περιλαμβάνει επένδυση σε υποδομή ή παραγωγική επένδυση επιστρέφεται η συνεισφορά των ΕΔΕΤ, εάν εντός πέντε ετών από την τελική πληρωμή στον δικαιούχο ή εντός της προθεσμίας που ορίζεται στους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, κατά περίπτωση, υπόκειται σε οποιοδήποτε από τα ακόλουθα: α) ... β) αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος ενός στοιχείου υποδομής η οποία παρέχει σε μια εταιρεία ή δημόσιο οργανισμό αδικαιολόγητο πλεονέκτημα· γ) ουσιαστική μεταβολή που επηρεάζει τη φύση, τους στόχους ή την εφαρμογή των όρων που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τους αρχικούς στόχους. Τα αχρεωστήτως καταβαλλόμενα ποσά για την εν λόγω πράξη ανακτώνται από το κράτος μέλος αναλογικά προς την περίοδο για την οποία δεν εκπληρώθηκαν οι απαιτήσεις. Τα κράτη μέλη μπορούν να μειώσουν το οριζόμενο στο πρώτο εδάφιο χρονικό περιθώριο σε τρία έτη όταν πρόκειται για περιπτώσεις διατήρησης επενδύσεων ή θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν από ΜΜΕ».

Άρθρο 74: «1. Τα κράτη μέλη τηρούν τις υποχρεώσεις διαχείρισης, ελέγχου και λογιστικού ελέγχου και αναλαμβάνουν τις συνακόλουθες ευθύνες που ορίζονται στους κανόνες της επιμερισμένης διαχείρισης που περιλαμβάνονται στον δημοσιονομικό κανονισμό και τους ειδικούς κανόνες για κάθε Ταμείο. 2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ... ότι τα εν λόγω συστήματα λειτουργούν αποτελεσματικά...».

Άρθρο 125: «1. Η διαχειριστική αρχή είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του επιχειρησιακού προγράμματος σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης... 3. Όσον αφορά την επιλογή των πράξεων, η διαχειριστική αρχή: α) συντάσσει και, μετά την έγκρισή τους, εφαρμόζει τις κατάλληλες διαδικασίες και κριτήρια επιλογής που: ... ii) δεν συνιστούν διακριτική μεταχείριση και είναι διαφανή· ... 4. Όσον αφορά τη δημοσιονομική διαχείριση και τον έλεγχο του επιχειρησιακού προγράμματος, η διαχειριστική αρχή: α) επαληθεύει ότι τα συγχρηματοδοτούμενα προϊόντα και υπηρεσίες έχουν παραδοθεί, ότι η πράξη είναι σύμφωνη με το εφαρμοστέο δίκαιο, το επιχειρησιακό πρόγραμμα και τους όρους για τη στήριξη της πράξης ...».

Άρθρο 143: «1. Τα κράτη μέλη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για τη διερεύνηση των παρατυπιών και την επιβολή των αναγκαίων δημοσιονομικών διορθώσεων και την επιδίωξη της ανάκτησης των σχετικών ποσών. ... 2. Τα κράτη μέλη προβαίνουν στις απαιτούμενες δημοσιονομικές διορθώσεις όσον αφορά τις μεμονωμένες ή συστημικές παρατυπίες που διαπιστώνονται σε πράξεις ή επιχειρησιακά προγράμματα ... Το κράτος μέλος λαμβάνει υπόψη τη φύση και τη σοβαρότητα των

παρατυπιών και την οικονομική απώλεια των Ταμείων ή του ΕΤΘΑ και εφαρμόζει αναλογική διόρθωση...».

7. Ο κανονισμός (ΕΕ) 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (εφεξής ΕΤΘΑ) κ.λπ.(ΕΕ L 149/20.05.2014, σελ. 1), ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 6: «Το ΕΤΘΑ ... Επιδιώκει τις ακόλουθες προτεραιότητες της Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας καθώς και των σχετικών δραστηριοτήτων ... 2) Προώθηση της περιβαλλοντικά βιώσιμης, αποδοτικής ως προς τους πόρους, καινοτόμου, ανταγωνιστικής και βασιζόμενης στη γνώση αλιείας μέσω των ακόλουθων ειδικών στόχων:... β) της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων υδατοκαλλιέργειας, περιλαμβανομένης της βελτίωσης της ασφάλειας και των συνθηκών εργασίας, ιδίως των ΜΜΕ, ... δ) της προώθησης της υδατοκαλλιέργειας...».

Άρθρο 7: «1. Τα μέτρα που καλύπτονται από τον τίτλο V χρηματοδοτούνται από το ΕΤΘΑ ... σύμφωνα με τους κοινούς κανόνες που θεσπίζονται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013...».

Άρθρο 48: «1. Το ΕΤΘΑ μπορεί να στηρίζει: α) παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια ... γ) τον εκσυγχρονισμό των μονάδων υδατοκαλλιέργειας ... 3. Η βάση της παραγράφου 1 στήριξη μπορεί να δίνεται για την αύξηση της παραγωγής και/ή τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων επιχειρήσεων υδατοκαλλιέργειας ή την κατασκευή νέων υπό τον όρο ότι η ανάπτυξη είναι συνεπής προς το πολυετές εθνικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας που αναφέρεται στο άρθρο 34 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1380/2013»

Άρθρο 95: «1. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν για τις κρατικές ενισχύσεις μέγιστη ένταση κατά 50 % επί του συνόλου των επιλέξιμων δαπανών της πράξης ... 4. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, εφαρμόζονται επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες έντασης της κρατικής ενίσχυσης για τους ειδικούς τύπους επιχειρήσεων που ορίζονται στο παράρτημα Ι».¹

Άρθρο 97: «1. Εκτός από τους γενικούς κανόνες που προβλέπονται στο άρθρο 125 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 η διαχειριστική αρχή: ... β) εξασφαλίζει δημοσιότητα στο επιχειρησιακό πρόγραμμα, ενημερώνοντας τους δυνητικούς

¹ Στο εν λόγω παράρτημα Ι που περιέχει πίνακα με «Ειδικά Ποσοστά Ενίσχυσης», ορίζεται, μεταξύ άλλων ότι: «Πράξεις που υλοποιούνται από επιχειρήσεις που δεν εμπίπτουν στον ορισμό των ΜΜΕ, υφίστανται μείωση κατά 20 ...» ποσοστιαίες μονάδες.

δικαιούχους ... για ... τους κανόνες πρόσβασης στη χρηματοδότηση του προγράμματος».

8. Ο κανονισμός (ΕΕ) 1380/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με την Κοινή Αλιευτική Πολιτική κ.λπ. (ΕΕ L 149/20.05.2014, σελ. 1), ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 34: «1. ... η Επιτροπή ορίζει έως το 2013 μη δεσμευτικές στρατηγικές κατευθύνσεις της Ένωσης σχετικά με κοινές προτεραιότητες και στόχους για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας. Οι εν λόγω στρατηγικές ... αποσκοπούν στα εξής: α) βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας και στήριξη της ανάπτυξης και της καινοτομίας του... γ) ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας ...».

9. Η σύσταση της Επιτροπής 2003/361/ΕΚ, της 6ης Μαΐου 2003, σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων που κοινοποιήθηκε υπό τον αριθμό E(2003)1422 (ΕΕ L 124/20.05.2003, σελ. 36-41) προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 1: «2. Συνιστάται στα κράτη μέλη καθώς και στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕ): α) να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του τίτλου I του παραρτήματος για το σύνολο των προγραμμάτων τους τα οποία προορίζονται για τις "επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους", τις "μικρές επιχειρήσεις" ή τις "πολύ μικρές επιχειρήσεις" ...».

Τίτλος I του παραρτήματος της σύστασης

«... **Άρθρο 2** 1. Η κατηγορία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) αποτελείται από επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα 50 εκατομμύρια ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 43 εκατομμύρια ευρώ. ...

Άρθρο 3 ... 3. "Συνδεδεμένες επιχειρήσεις" είναι οι επιχειρήσεις που διατηρούν μεταξύ τους μια από τις ακόλουθες σχέσεις: α) μια επιχείρηση κατέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή των εταίρων άλλης επιχείρησης...

Άρθρο 4 ... 2. Όταν, κατά την ημερομηνία κλεισίματος των λογαριασμών και σε ετήσια βάση, μια επιχείρηση βρίσκεται πάνω ή κάτω από τα όρια τα σχετικά με τον αριθμό απασχολούμενων ή τα χρηματοοικονομικά όρια που αναφέρονται στο άρθρο 2, η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση ή την απώλεια της ιδιότητας της

μεσαίας, μικρής ή πολύ μικρής επιχείρησης μόνον εάν το φαινόμενο επαναληφθεί επί δύο διαδοχικά οικονομικά έτη. ...

Άρθρο 6 ... 2. Στην περίπτωση επιχείρησης που συνεργάζεται ή συνδέεται με άλλες επιχειρήσεις, ο καθορισμός των στοιχείων, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού απασχολούμενων, γίνεται με βάση τους λογαριασμούς και τα λοιπά στοιχεία της επιχείρησης Στα στοιχεία που αναφέρονται στο πρώτο και το δεύτερο εδάφιο προστίθεται το 100 % των στοιχείων των επιχειρήσεων που ενδεχομένως συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την εξεταζόμενη επιχείρηση και τα οποία δεν περιλαμβάνονται ήδη στους λογαριασμούς βάσει ενοποίησης...».

10. Η απόφαση της Επιτροπής 2012/838/ΕΕ, Ευρατόμ της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2012 της 18ης Δεκεμβρίου 2012 «σχετικά με την έγκριση των κανόνων για τη διασφάλιση της συνέπειας της διαδικασίας επαλήθευσης της υπόστασης, του νομικού καθεστώτος, καθώς και της επιχειρησιακής και χρηματοοικονομικής ικανότητας των συμμετεχόντων στις έμμεσες δράσεις που στηρίζονται μέσω επιχορήγησης δυνάμει του έβδομου προγράμματος-πλαisiού δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και δυνάμει του έβδομου προγράμματος-πλαisiού δραστηριοτήτων πυρηνικής έρευνας και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας» (ΕΕ L 359/29.12.2012, σελ. 45-73) ορίζει, μεταξύ άλλων, στο Παράρτημά της, τα εξής:

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ: «Το παρόν έγγραφο πραγματεύεται τους κανόνες για τη διασφάλιση της συνέπειας της διαδικασίας επαλήθευσης: - της νομικής υπόστασης, - του καθεστώτος δυνάμει του 7^{ου} ΠΠ ...».

Υποσημείωση 1: «ΚΣ 7^{ου} ΠΠ ΕΚ — κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1906/2006.

ΚΣ 7^{ου} ΠΠ Ευρατόμ — κανονισμός (Ευρατόμ) αριθ. 1908/2006 και κανονισμός (Ευρατόμ) αριθ. 139/2012 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2011... (ΕΕ L 47 της 18.2.2012, σ. 1)...».

11. Ο ν. 4314/2014 «Α) Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ...» (Α' 265), όπως ισχύει, ορίζει, πλην άλλων, τα εξής:

Άρθρο 33: «3. Σε κάθε άλλη περίπτωση πέραν των αναφερομένων στην παράγραφο 2 οι μη επιλέξιμες δαπάνες βαρύνουν τους πόρους του δικαιούχου και ειδικότερα: α. Φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη εποπτευόμενα ... Εκδίδεται απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης του συνόλου του μη επιλέξιμου ποσού που έχει καταβληθεί....».

Άρθρο 62: «2. Για το ΕΠΑΛΘ ως Διαχειριστική Αρχή ορίζεται η ... Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ... Η Διαχειριστική Αρχή είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και υλοποίηση του ΕΠΑΛΘ 2014/2020, σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και με το άρθρο 125 του Κανονισμού (Ε.Ε) 1303/2013 και το άρθρο 97 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 508/2014...».

Άρθρο 67: «3. Η αρμόδια Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ ... στην περίπτωση διαπίστωσης παράβασης εθνικού ή ενωσιακού δικαίου, λαμβάνοντας υπόψη το είδος και τη φύση της παράβασης και τις δημοσιονομικές της επιπτώσεις, δύναται να προβεί σε ακύρωση μέρους ή του συνόλου της χρηματοδότησης της πράξης ...».

Άρθρο 72^A : «Οι διατάξεις των άρθρων 9, 33 και 51 ... εφαρμόζονται και για τις πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΠΑΑ και το ΕΠΑΛΘ»

12. Η με αριθμό **99/23.01.2017** (Β' 309) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «**Σύστημα Δημοσιονομικών Διορθώσεων και διαδικασίες ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού για την υλοποίηση του επιχειρηματικού προγράμματος ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ 2014-2020, σύμφωνα με το αρ.71 του ν.4314/2014**» ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 3: «1. ... Στην περίπτωση που, κατά τη διενέργεια διοικητικής επαλήθευσης της δήλωσης δαπανών Δικαιούχου, διαπιστώνεται παράτυπη δαπάνη, η ΕΥΔΕΠ ΑΛΘ ... καταχωρίζει στο ΟΠΣ έκθεση διοικητικής επαλήθευσης, στην οποία προσδιορίζονται τα μη επιλέξιμα ποσά... 2. Εφόσον η παρατυπία αφορά δαπάνες, για τις οποίες έχει καταβληθεί η αντίστοιχη δημόσια συνεισφορά, η έκθεση περιλαμβάνει και πρόταση για ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών στις περιπτώσεις που προβλέπονται από την παρ. 3 του άρθρου 33 του ν.4314/2014...».

Άρθρο 4: «2. Στην περίπτωση που κατά την επιτόπια επαλήθευση/επιθεώρηση διαπιστώνεται παρατυπία και αφορά δαπάνες, για τις οποίες έχει καταβληθεί η δημόσια συνεισφορά ... προτείνεται δημοσιονομική διόρθωση και στις περιπτώσεις που προβλέπονται από την παρ.3 του άρθρου 33 του ν.4314/2014 και ανάκτηση των ποσών που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως...».

Άρθρο 5: «1. Στην περίπτωση που για μια ολοκληρωμένη πράξη απορρέουν υποχρεώσεις για το δικαιούχο από τις ρυθμίσεις του άρθρου 71 του Κανονισμού... η ΕΥΔΕΠ ΑΛΘ ... διενεργεί διοικητική ή επιτόπια επαλήθευση ... 2. Στην περίπτωση που, κατά την επαλήθευση διαπιστώνεται παρατυπία λόγω μη τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων ... προτείνεται δημοσιονομική διόρθωση και στις

περιπτώσεις που προβλέπονται από την παρ.3 του άρθρου 33 του ν.4314/2014 και ανάκτηση. 3. Τα ποσά των δημοσιονομικών διορθώσεων ή/και ανακτήσεων θα πρέπει να είναι αναλογικά προς την περίοδο για την οποία δεν εκπληρώθηκαν οι απαιτήσεις».

Άρθρο 9: «1. Αναλογικές δημοσιονομικές διορθώσεις. Το ποσό της δημοσιονομικής διόρθωσης, το οποίο επιβάλλεται από τα αρμόδια όργανα, υπολογίζεται, με βάση τις μεμονωμένες παράτυπες δαπάνες που ο Δικαιούχος δήλωσε ... και ισούται με το ποσό της προκληθείσας ζημίας ή με βάση την αρχή της αναλογικότητας στις περιπτώσεις μη τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων από τους δικαιούχους».

13. Η με αριθμό **934/08.06.2017** κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Ρυθμίσεις θεμάτων που αφορούν τις υπαγόμενες δράσεις, το είδος ενίσχυσης, τους δικαιούχους και τα ποσοστά ενίσχυσης των Μέτρων: - 3.2.2 - «Παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια», ... - 4.2.4 - «Παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια. ...» (Β' 2084/16.06.2017) ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 3: «1. Το Μέτρο εφαρμόζεται σε ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια, με ένταση ενίσχυσης που διαφοροποιείται ανάλογα: - του μεγέθους των επιχειρήσεων ... 2. Για πράξεις που θα ενταχθούν για χρηματοδότηση στο πλαίσιο της παρούσας απόφασης τα ποσοστά Δημόσιας Δαπάνης και Ιδιωτικής Συμμετοχής έχουν, ως εξής: ... Πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις [Επικράτεια της Χώρας] Δημόσια Ενίσχυση 50 %. Ιδιωτική Συμμετοχή 50% ... Λοιπές Επιχειρήσεις (μεγέθους μεγαλύτερου της ΜΜΕ) [Επικράτεια της Χώρας] Δημόσια Ενίσχυση 30 %. Ιδιωτική Συμμετοχή 70% ... Κατηγορία επιχείρησης σύμφωνα με την αριθμ. 2003/361/ΕΚ Σύσταση της Επιτροπής».

14. Η με αριθμό **1120/20.07.2017** απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Όροι και ρυθμίσεις για την εφαρμογή και την υλοποίηση των Μέτρων 3.2.2, 4.2.4 και 6.2.3 - Παραγωγικές επενδύσεις στην Υδατοκαλλιέργεια, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020» (Β' 2637/27.07.2017), όπως ισχύει, ορίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 5 : «1. Δικαιούχοι των οικονομικών ενισχύσεων των Μέτρων ... είναι: Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα ή ενώσεις αυτών... 2. Ειδικότερα, οι Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) απολαμβάνουν προτεραιότητας, καθώς και αυξημένα ποσοστά χρηματοδότησης, έναντι των υπολοίπων...».

Άρθρο 10: «1. Τα Μέτρα εφαρμόζονται σε ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια, με ένταση ενίσχυσης που διαφοροποιείται ανάλογα: - του μεγέθους των επιχειρήσεων ... 2. Για πράξεις που θα ενταχθούν για χρηματοδότηση στο πλαίσιο της παρούσας απόφασης τα ποσοστά Δημόσιας Δαπάνης και Ιδιωτικής Συμμετοχής έχουν, ως εξής: ... Πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις [Επικράτεια της Χώρας] Δημόσια Ενίσχυση 50 %. Ιδιωτική Συμμετοχή 50% ... Λοιπές Επιχειρήσεις (μεγέθους μεγαλύτερου της ΜΜΕ) [Επικράτεια της Χώρας] Δημόσια Ενίσχυση 30 %. Ιδιωτική Συμμετοχή 70% ... Κατηγορία επιχείρησης σύμφωνα με την αριθμ. 2003/361/ΕΚ Σύσταση της Επιτροπής».

Άρθρο 13: « ... Η αξιολόγηση των αιτήσεων είναι συγκριτική. ... Η διαδικασία ελέγχου πληρότητας, επιλεξιμότητας, αξιολόγησης και επιλογής των πράξεων πραγματοποιείται σύμφωνα με τη μεθοδολογία αξιολόγησης, τα στάδια και τα κριτήρια ... Στάδιο Α: Έλεγχος πληρότητας στοιχείων της επενδυτικής πρότασης και επιλεξιμότητας πράξεων... Στάδιο Β: Αξιολόγηση των Προτάσεων ανά Ομάδα Κριτηρίων... Οι αιτήσεις που χρηματοδοτούνται προκύπτουν με βάση τη σειρά κατάταξης στην κατάσταση αποτελεσμάτων αξιολόγησης των θετικά αξιολογημένων αιτήσεων και μέχρι την εξάντληση του αντίστοιχου προϋπολογισμού της Πρόσκλησης...».

Άρθρο 22: «Είναι δυνατή η τροποποίηση της απόφασης Χρηματοδότησης της πράξης, μετά από σχετικό αίτημα του δικαιούχου, υπό την προϋπόθεση ότι: • εξακολουθούν να τηρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις της παρούσας (όπως ισχύει), • δεν επηρεάζεται ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας και οι αρχικοί στόχοι της εγκεκριμένης πράξης,.... • Η διαφοροποίηση της βαθμολόγησης των κριτηρίων επιλογής κατόπιν της απαιτούμενης αναβαθμολόγησης της πράξης, δεν οδηγεί στη μετάπτωσή της στον Πίνακα εγκεκριμένων αιτήσεων μη ενισχυόμενων λόγω εξάντλησης του προϋπολογισμού της Πρόσκλησης ή στον Πίνακα απορριφθεισών αιτήσεων, λόγω αρνητικής αξιολόγησης, του άρθρου 13 της παρούσας ... 4. Ανάλογα με τη φύση και την έκτασή τους οι τροποποιήσεις διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες: i Τροποποιήσεις που εγκρίνονται από την ΕΥΔ ΕΠΑΛΘ χωρίς να απαιτείται τροποποίηση της Απόφασης Χρηματοδότησης της Πράξης, και αφορούν σε:... ii Τροποποιήσεις που εγκρίνονται από την ΕΥΔ ΕΠΑΛΘ και απαιτούν τροποποίηση της Απόφασης Χρηματοδότησης της πράξης και αφορούν σε: • Αλλαγή του δικαιούχου ή της νομικής μορφής αυτού 6. Η ΕΥΔ ΕΠΑΛΘ εξετάζει το αίτημα τροποποίησης της Πράξης. Το αίτημα γίνεται αποδεκτό, εφόσον τηρούνται οι όροι του

παρόντος άρθρου και οι όροι της Απόφασης Χρηματοδότησης και εφόσον απαιτείται, εκδίδεται απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων για την τροποποίηση της Απόφασης Χρηματοδότησης της Πράξης ... Αιτήματα τροποποίησης γίνονται δεκτά για εξέταση εφόσον υποβληθούν σύμφωνα με την ανωτέρω διαδικασία έως τρεις (3) μήνες πριν από τη λήξη του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης Πράξης».

Άρθρο 25: «1. Ο δικαιούχος υποχρεούται να υλοποιήσει την Πράξη σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην Απόφαση Χρηματοδότησής της ... 16. Δεν επιτρέπεται η αλλαγή φορέα υλοποίησης της Πράξης πριν από τη συμπλήρωση πενταετίας από την ημερομηνία της τελικής πληρωμής της Πράξης ή από τη συμπλήρωση τριετίας εφόσον πρόκειται για ΜΜΕ. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η αλλαγή φορέα, πριν από την πενταετία ή τριετία για ΜΜΕ, μόνο μετά από έγκριση της ΕΥΔ ΕΠΑΛΘ, υπό την προϋπόθεση της ανάληψης από το νέο φορέα όλων των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ισχύουσα Απόφαση Χρηματοδότησης, διατυπωμένου σχετικού όρου στη σύμβαση μεταβίβασης με αντίστοιχη αποδοχή του..... 19. Η παραγωγική μονάδα θα πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή λειτουργία για τουλάχιστον πέντε (5) έτη από την τελική πληρωμή της Πράξης ή για τουλάχιστον τρία (3) έτη εφόσον πρόκειται για ΜΜΕ και να μην υφίσταται ουσιαστική μεταβολή που επηρεάζει τη φύση, τους στόχους ή την εφαρμογή των όρων που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τους αρχικούς στόχους. ... 20. Σε περίπτωση παράβασης των αναφερομένων στις προηγούμενες παραγράφους, η ΕΥΔ ΕΠΑΛΘ δύναται να αποφασίζει την ανάκτηση μέρους ή και του συνόλου των ενισχύσεων, αναλογικά προς την περίοδο για την οποία δεν εκπληρώθηκαν οι απαιτήσεις...».

Άρθρο 27: « 1. Σε περίπτωση διαπίστωσης παρατυπίας, από τα αρμόδια όργανα Επαλήθευσης, Πιστοποίησης ή/και Ελέγχου, ή παράβασης των αναφερόμενων του άρθρου 25, εφαρμόζονται οι διαδικασίες δημοσιονομικής διόρθωσης και η ανάκτηση των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών σύμφωνα με την αριθμ. 99/23.01.2017 (309/Β/07.02.2017) κοινή υπουργική απόφαση ...».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

15. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των

πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα.

16. Το άρθρο 143 του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013, επιβάλλοντας στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προστατεύουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης και να ανακτούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, αποτελεί την έκφραση, στον τομέα της χρηματοδότησης που χορηγείται στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ και του ΕΤΘΑ, της γενικής υποχρέωσης επιμέλειας που προβλέπεται στο άρθρο 4 παρ. 3 ΣΕΕ (πρβλ. ΔΕΕ, απόφαση της 30^{ης} Ιανουαρίου 2019, C-587/17 P, EU:C:2019:75, σκ.67 και εκεί κατά παραπομπή νομολογία). Κατά συνέπεια, οι εθνικές αρχές υπέχουν γενική υποχρέωση να επιδεικνύουν επιμέλεια κατά τον έλεγχο της νομότυπης καταβολής των πληρωμών που διενεργούν οι ίδιες και βαρύνουν τον προϋπολογισμό της Ένωσης (πρβλ. ΔΕΕ, απόφαση της 5^{ης} Μαΐου 2011, C-201/10 και C-202/10, EU:C:2011:282, σκ. 44), αλλά και να χρησιμοποιούν τα μέσα ελέγχου και ανάκτησης που διαθέτουν προκειμένου να διασφαλίσουν την προστασία των ενωσιακών συμφερόντων (ΔΕΕ, απόφαση της 30^{ης} Ιανουαρίου 2019, C-587/17 P, ό.π. σκ.67).

17. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 4 παρ. 8, 74, 125 και 143 του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013, 7 παρ. 1 και 97 του κανονισμού (ΕΕ) 508/2014, καθώς και των άρθρων 33, 62 και 67 του ν.4314/2014, συνάγεται ότι η Διαχειριστική Αρχή του ΕΠΑΛΘ είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και υλοποίηση του προγράμματος σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και διασφαλίζει με αποτελεσματικό τρόπο τη συμμόρφωση των χρηματοδοτούμενων πράξεων καθ' όλη την περίοδο υλοποίησής τους προς τους ισχύοντες ενωσιακούς και εθνικούς κανόνες. Η Διαχειριστική Αρχή ΕΠΑΛΘ επαληθεύει, σε οποιοδήποτε στάδιο του επενδυτικού σχεδίου, ότι η χρηματοδοτούμενη πράξη είναι σύμφωνη με τους όρους που προβλέπονται για τη στήριξή της. Στο πλαίσιο παρακολούθησης της υλοποίησης των πράξεων, της επαλήθευσης, διοικητικής και επιτόπιας, των δαπανών και της διενέργειας των σχετικών πληρωμών, η Διαχειριστική Αρχή οφείλει να διαπιστώνει, μεταξύ άλλων, ότι οι σχετικές δαπάνες παραμένουν επιλέξιμες, κατά το ποσοστό που ορίζεται από την ενωσιακή νομοθεσία, τόσο κατά την περίοδο υλοποίησης του φυσικού αντικείμενου της επένδυσης, όσο και κατά τη περίοδο τήρησης των εκάστοτε προβλεπόμενων μακροχρόνιων υποχρεώσεων.

18. Από τις διατάξεις των άρθρων 6, παρ. 2 β) και 95, παρ. 1 και 4 και του Παραρτήματος Ι του κανονισμού 508/2014, αλλά και τις εθνικές ρυθμίσεις της ΚΥΑ 934/08.06.2017 και των άρθρων 5 και 10, παρ. 2 της ΥΑ 1120/20.07.2017,

προκύπτει ότι προτεραιότητα ένταξης στα μέτρα του ΕΠΑΛΘ για τις παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια έχουν οι πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (βλ. σχετ. ΔΕΕ, απόφαση της 13^{ης} Ιουλίου 2023, C-313/22, EU:C:2023:574, σκ. 52 για τους σκοπούς που συγκαταλέγονται στους «κατά προτεραιότητα» στόχους του Ταμείου). Για το λόγο αυτό, ο ενωσιακός νομοθέτης προβλέπει μείωση της δημόσιας δαπάνης στην περίπτωση ενίσχυσης Μεγάλων Επιχειρήσεων, αλλά δεν τις αποκλείει από την κατηγορία των δυνητικών δικαιούχων του προγράμματος, καθόσον στο άρθρο 34 του κανονισμού 1380/2013 η ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας, εν γένει, προβλέπεται μεταξύ των σκοπών της ενωσιακής στρατηγικής.

19. Όπως προκύπτει από το άρθρο 2, περ. 28 του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013, στο οποίο παραπέμπει και το άρθρο 7, παρ. 1 του κανονισμού (ΕΕ) 508/2014, η έννοια της ΜΜΕ προσδιορίζεται με βάση τα οριζόμενα στη σύσταση 2003/361/ΕΚ. Κατά συνέπεια, για τις ανάγκες εφαρμογής των εν λόγω κανονισμών, η σύσταση, η οποία αν και γενικώς αποτελεί μη δεσμευτικό διατομεακό εργαλείο (ΓΔΕΕ, απόφαση της 22ας Μαΐου 2019, T-604/2015, EU:T:2019:348, σκ. 89), συνιστά υποχρεωτικό κανόνα (ΓΔΕΕ απόφαση της 18^{ης} Ιουλίου 2017, T-758/15, EU:T:2017:519, σκ. 34). Αντιθέτως, η εφαρμογή της απόφασης 2012/838/ΕΕ περιορίζεται στο έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς και πυρηνικής ενέργειας της Ευρατόμ (ΓΔΕΕ, απόφαση της 22ας Μαΐου 2019, T-604/2015, ό.π., σκ. 89) και, κατά συνέπεια, δεν τυγχάνει εφαρμοστέα στο πλαίσιο του ΕΠΑΛΘ 2014-2020.

20. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ, απόφαση της 10^{ης} Μαρτίου 2021 στην υπόθεση C-572/19 P, EU:C:2021:188, σκ. 89-91), τα πλεονεκτήματα που παρέχονται στις ΜΜΕ συνιστούν, ως επί το πλείστον, εξαιρέσεις από γενικούς κανόνες και για το λόγο αυτό ο ορισμός των ΜΜΕ, σύμφωνα με τη σύσταση 2003/361/ΕΚ πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (ΔΕΕ, αποφάσεις της 27^{ης} Φεβρουαρίου 2014, C-110/13, EU:C:2014:114, σκ. 32 και της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 2020, C-516/19, EU:C:2020:754, σκ. 65). Το άρθρο 3 της σύστασης αποσκοπεί στο να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα που προορίζονται για τις ΜΜΕ ωφελούν πράγματι τις επιχειρήσεις, των οποίων το μέγεθος αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και όχι εκείνες που ανήκουν σε μεγάλους ομίλους και έχουν, επομένως, πρόσβαση σε μέσα και σε υποστήριξη που δεν διαθέτουν οι ανταγωνιστές τους, αντίστοιχου μεγέθους. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξετάζεται η δομή των ΜΜΕ που

αποτελούν οικονομικό όμιλο, η ισχύς του οποίου υπερβαίνει αυτή μιας τέτοιας επιχείρησης και να λαμβάνεται μέριμνα, ώστε ο ορισμός των ΜΜΕ να μην καταστρατηγείται για καθαρά τυπικούς λόγους (πρβλ. ΔΕΕ αποφάσεις της 29^{ης} Απριλίου 2004, C-91/01, EU:C:2004:244, σκ. 50 και της 27^{ης} Φεβρουαρίου 2014, C-110/13, EU:C:2014:114, σκ. 33). Δηλαδή, μια επιχείρηση που τυπικώς πληροί τα κριτήρια της ΜΜΕ, αλλά που, στην πραγματικότητα, αποτελεί μέρος ενός μεγάλου ομίλου επιχειρήσεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληροί το εν λόγω κριτήριο (πρβλ. ΔΕΕ, απόφαση της 29^{ης} Απριλίου 2004, C-91/01, ό.π. σκ. 51).

21. Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 4, παρ. 2, του παραρτήματος της σύστασης 2003/361/ΕΚ, αφορά την περίπτωση εκείνη όπου, σε ένα εξαιρετικό έτος, μια επιχείρηση υπερβαίνει ένα από τα ανώτατα όρια που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή, οπότε η εν λόγω επιχείρηση δύναται, κατά παρέκκλιση από τον κανόνα, να διατηρήσει την ιδιότητα της ΜΜΕ, υπό την προϋπόθεση ότι η υπέρβαση αυτή δεν θα υπάρξει και κατά το επόμενο οικονομικό έτος. Η ανωτέρω διάταξη δεν τροποποιεί τον κανόνα κατά τον οποίο, για να χαρακτηριστεί ΜΜΕ, μια επιχείρηση δεν πρέπει να υπερβαίνει τα ανώτατα όρια που σχετίζονται με το προσωπικό και με ορισμένα χρηματοοικονομικά της χαρακτηριστικά, αλλά εισάγει μια εξαίρεση που περιορίζεται σε συγκεκριμένες περιστάσεις (ΓΔΕΕ, απόφαση της 7^{ης} Μαρτίου 2018, στην υπόθεση T-855/16, EU:T:2018:118, σκ. 50-52).

22. Κατά την πάγια αντίληψη του ενωσιακού νομοθέτη, οι συγχρηματοδοτούμενοι (και με δημόσιους πόρους) στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μόνον αν η «πράξη», δηλαδή το χρηματοδοτούμενο έργο (ή η χρηματοδοτούμενη δράση/επένδυση), όχι απλώς εκτελεσθεί σύμφωνα με τους όρους ένταξής της και το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το φυσικό και οικονομικό αντικείμενό της, αλλά και λειτουργήσει πράγματι προς εκπλήρωση του σκοπού, για τον οποίο χρηματοδοτήθηκε (πρβλ. ΓΔΕΕ απόφαση της 18^{ης} Οκτωβρίου 2005, T-60/03 σκ. 82). Για το λόγο αυτό, στο άρθρο 71 του Κανονισμού 1303/2013, όπως άλλωστε και στις αντίστοιχες διατάξεις των προϊσχυσασών διατάξεων των άρθρων 30 του κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999, 57 του κανονισμού (ΕΕ) 1083/2006 και 72 του κανονισμού (ΕΕ) 1698/2005, πέραν της έννοιας της επιλεξιμότητας, σύμφωνα με την οποία η χρηματοδοτική συμμετοχή των Ταμείων συναρτάται με την εκπλήρωση των όρων, υπό τους οποίους οι πράξεις αυτές εντάσσονται στην εκτελούμενη παρέμβαση, ορίζεται και η αρχή της διάρκειας της συγχρηματοδοτούμενης πράξης. Σκοπός του νομοθέτη της Ένωσης είναι να εξασφαλιστεί ότι κάθε έργο που συγχρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία

συνεχίζει, επί ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, να ανταποκρίνεται στις αρχές της επιλεξιμότητας, οι οποίες προβλέπονται, για το οικείο πρόγραμμα, καθώς και στους σκοπούς τους οποίους επιδιώκει η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (βλ. ΔΕΕ απόφαση της 14^{ης} Νοεμβρίου 2013, C-388/12, EU:C:2013:734, σκ. 27 και 28). Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της δράσης των ταμείων, αποφεύγεται η καταστρατήγηση των οικείων διατάξεων και η δημιουργία συνθηκών αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων. Επιπλέον, εξασφαλίζεται ότι θα καταστεί δυνατή η απόδοση των προσδοκώμενων οικονομικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων της εγκρινόμενης κάθε φορά επένδυσης (ΣΤΕ 1961, 1224/2019, 1211/2018 και ΟΛΕΛΣυν 1437/2022 και 1009/2022).

23. Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή των κανονισμών της Ένωσης δεν μπορεί να επεκταθεί, ώστε να καλύπτει καταχρηστικές πρακτικές των οικονομικών φορέων (πρβλ. ΔΕΕ, απόφαση της 7^{ης} Απριλίου 2022, C-176/20, EU:C:2022:274, σκ. 69), δηλαδή ενέργειες που πραγματοποιούνται με σκοπό την καταστρατήγηση των κανόνων περί συμμετοχής των Ταμείων (ΔΕΕ απόφαση της 13^{ης} Ιουλίου 2023, C-313/22, EU:C:2023:574, σκ. 66). Στην περίπτωση που η δραστηριότητα πληροί τυπικά τα απαιτούμενα κριτήρια επιλεξιμότητας για τη χορήγηση ενίσχυσης, προκειμένου να αποδειχθεί ότι ο δυνητικός λήπτης της ενίσχυσης εφαρμόζει καταχρηστική πρακτική απαιτείται, αφενός, η συνδρομή ενός συνόλου αντικειμενικών περιστάσεων, από τις οποίες να προκύπτει ότι, παρά την τυπική τήρηση των προϋποθέσεων που θέτει η εφαρμοστέα ρύθμιση, δεν έχει επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος με τη ρύθμιση αυτή σκοπός και, αφετέρου, η ύπαρξη ενός υποκειμενικού στοιχείου, το οποίο συνίσταται στη βούληση του ενδιαφερομένου να αποκομίσει όφελος από τη ρύθμιση της Ένωσης (προτάσεις της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, C-176/20, EU:C:2021:685, σκ. 71 και απόφαση του ΔΕΕ στην ίδια υπόθεση, ό.π., σκ. 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει αναπτύξει ακόμη νομολογία για την έννοια του άρθρου 71 παρ. 1 του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013. Εντούτοις, στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 72 παρ. 1 του κανονισμού 1698/2005 (αντίστοιχου του άρθρου 57 παρ.1 του κανονισμού 1083/2006, όπως έχει κριθεί από το ΔΕΕ στην απόφαση της 13^{ης} Οκτωβρίου 2022, C-698/20, EU:C:2022:787, σκ. 73), έχει προβεί σε ερμηνευτικές κρίσεις που άπτονται αντίστοιχων σημείων του κρίσιμου εν προκειμένω περιεχομένου του άρθρου 71 του κανονισμού 1303/2013 (ΔΕΕ, απόφαση της 8^{ης} Μαΐου 2019 στην υπόθεση C-580/17, EU:C:2019:391, στην οποία

παραπέμπει κατ' αναλογία και η απόφαση της 13^{ης} Ιουλίου 2023, στην υπόθεση C-313/22 EU:C:2023:574). Όσον αφορά την προϋπόθεση σχετικά με τη φύση και τους όρους υλοποίησής της επίμαχης επενδυτικής πράξης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σκοπός του μέτρου στο πλαίσιο του οποίου χρηματοδοτήθηκε η εν λόγω πράξη (σκ. 54 της απόφασης). Απλώς και μόνο το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της συγχρηματοδοτούμενης επενδυτικής πράξης, το υποκείμενο δικαίωμα που ήταν επιφορτισμένο με το σχέδιο αυτό, αντικαταστάθηκε με άλλο, δεν συνεπάγεται αυτό καθαυτό ότι δεν επετεύχθη ο επίμαχος σκοπός και ότι, ως εκ τούτου, η φύση ή οι όροι υλοποίησης της πράξης αυτής υπέστησαν σημαντική τροποποίηση που θα μπορούσε, άνευ ετέρου, να υπονομεύσει τους αρχικούς στόχους της πράξης (σκ. 56 της απόφασης). Η τροποποίηση, όμως, στην οποία υπόκειται η πράξη, πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα των προγραμματικών επιλογών του ενωσιακού νομοθέτη (σκ. 55 της απόφασης), όπως προβλέπονται εν προκειμένω στα άρθρα 6, 48 και 95 του κανονισμού (ΕΕ) 508/2014, καθώς και στο άρθρο 34 του κανονισμού (ΕΕ) 1380/2013, έτσι ώστε να μην περιορίζεται ουσιωδώς η ικανότητα της πράξεως να επιτύχει το δεδηλωμένο σκοπό της (σκ.58 της απόφασης). Στο ίδιο πνεύμα, ο εθνικός νομοθέτης επιτρέπει ρητά, υπό προϋποθέσεις, την κατ' εξαίρεση αλλαγή φορέα (άρθρο 25 παρ. 16 της ΥΑ 1120/2017).

25. Περαιτέρω, σύμφωνα με την προαναφερθείσα νομολογία (ΔΕΕ, C-580/17, EU:C:2019:391 και C-313/22, EU:C:2023:574), για να μπορεί μια επενδυτική πράξη να θεωρηθεί ότι έχει διαρκή χαρακτήρα, θα πρέπει, μεταξύ άλλων, από την αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος ενός στοιχείου της υποδομής να μην έχει παρασχεθεί αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε επιχείρηση ή σε δημόσιο οργανισμό. Σε σχέση με τον δικαιούχο της επιδότησης, η ύπαρξη και το εύρος τέτοιου πλεονεκτήματος θα πρέπει να εκτιμηθούν με γνώμονα την ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ των ωφελημάτων, χρηματικών ή άλλων, που θα αντλούσε ο αρχικός δικαιούχος από την πράξη, όπως αρχικώς είχε σχεδιαστεί και των ωφελημάτων που αντλεί από την εν λόγω πράξη όπως τροποποιήθηκε. Εξάλλου, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να παρέχει η αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της υποδομής αδικαιολόγητο πλεονέκτημα στον τελικό χρήστη της, καθόσον ο τελευταίος είναι σε θέση, χάρη στη χρήση αγαθού που αποκτήθηκε από άλλο δικαιούχο με επιδότηση, να αντλήσει έσοδα τα οποία δεν θα είχε αποκομίσει αν δεν του είχε δοθεί η δυνατότητα να αποκτήσει το εν λόγω αντικείμενο. Προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος

η αρμόδια εθνική αρχή είναι αναγκαίο να προσδιορίσει σε τι συγκεκριμένα συνίσταται το πλεονέκτημα αυτό, ενώ ο δικαιούχος της ενίσχυσης πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αποδείξει ότι η αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος δεν έχει παράσχει κανένα πλεονέκτημα στον ίδιο ή στον τελικό δικαιούχο της συγχρηματοδοτούμενης επένδυσης (σκ.59-63 και 66 της απόφασης στην υπόθεση C-580/17, στις οποίες παραπέμπουν οι σκ. 59-61 και 63-64 της απόφασης στην υπόθεση C-313/22, βλ. και άρθρο 125 παρ.3 ii) καν(ΕΕ) 1303/2013 για την ίση μεταχείριση).

Απαντήσεις

26. Με βάση τα προεκτεθέντα στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τμήμα) γνωμοδοτεί ομόφωνα:

27. Στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος: Θετικά. Ειδικότερα, μετά τη μεταβολή της ιδιότητας του δικαιούχου φορέα του ερωτήματος, από ΜΜΕ σε Μεγάλη Επιχείρηση, μεταβολή που έλαβε χώρα κατά τον χρόνο υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων και πριν την τελική πληρωμή, οι σχετικές αποφάσεις χρηματοδότησης πρέπει να τροποποιηθούν ως προς το ποσοστό της δημόσιας δαπάνης, προκειμένου αυτό να συμφωνεί με το νόμιμο ποσοστό δημόσιας δαπάνης που προβλέπεται για τις Μεγάλες Επιχειρήσεις, δηλ. 30%. Αυτονόητη προϋπόθεση για την τροποποίηση κάθε σχετικής απόφασης είναι η, εκ μέρους της αρμόδιας υπηρεσίας, προηγούμενη διερεύνηση και διαπίστωση της πλήρωσης των όρων του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου (άρθρο 125 καν. 1303/2013, άρθρα 7 και 95 καν. 508/2014, άρθρο 22 της απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με αριθμό 1120/20.07.2017, όπως ισχύει).

Η Διοίκηση θα πρέπει να μεριμνήσει για την ανάκτηση τυχόν αχρεωστήτως καταβληθέντων (κατά το στάδιο των ενδιάμεσων πληρωμών) ποσών, τηρουμένων των υποχρεώσεων της που απορρέουν από το άρθρο 125 του κανονισμού 1303/2013 και την ΚΥΑ 99/23.01.2017, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δημοσιονομικές διορθώσεις πρέπει να είναι αναλογικές και υπολογίζονται με βάση τις μεμονωμένες παράτυπες δαπάνες που δήλωσε ο δικαιούχος (σχ. και άρθρο 9 παρ. 1 της εν λόγω ΚΥΑ).

28. Στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος: Στην περίοδο υλοποίησης των πράξεων περιλαμβάνεται και η περίοδος των μακροχρόνιων υποχρεώσεων των φορέων, καθ' όλη τη διάρκεια της οποίας πρέπει να τηρούνται οι όροι που ισχύουν με βάση το μέγεθός τους. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση αλλαγής μεγέθους της ΜΜΕ σε

Μεγάλη Επιχείρηση, ως χρονικό διάστημα τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων ορίζεται η πενταετία.

29. Στο τρίτο σκέλος του ερωτήματος:

α. Σε περίπτωση αλλαγής του φορέα της ενίσχυσης, δηλ. Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, μετά από εξαγορά ή, δι' απορροφήσεως, συγχώνευση με τη Μεγάλη Επιχείρηση του ερωτήματος, που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια υλοποίησης της επένδυσης και πριν από την τελική πληρωμή, και ως προς το νόμιμο ποσοστό ενίσχυσης, ισχύει η απάντηση επί του πρώτου σκέλους του ερωτήματος. Σε κάθε περίπτωση, η Διοίκηση προκειμένου να προβεί σε τροποποίηση Απόφασης Χρηματοδότησης οφείλει να έχει διερευνήσει και διαπιστώσει προηγουμένως ότι οι σχετικές δαπάνες παραμένουν επιλέξιμες, κατά το ποσοστό και τις προϋποθέσεις, που ορίζονται από την ενωσιακή και την εθνική νομοθεσία για την κατηγορία του νέου δικαιούχου, καθώς και ότι η επιδιωκόμενη τροποποίηση δεν καλύπτει καταχρηστικές πρακτικές των οικονομικών φορέων και είναι συμβατή με τις αρχές του υγιούς ανταγωνισμού.

β. Η τροποποίηση των Αποφάσεων Χρηματοδότησης απαιτείται αμέσως μετά την ολοκλήρωση των, κατά περίπτωση, νόμιμων διαδικασιών εξαγοράς ή -με απορρόφηση- συγχώνευσης των επιχειρήσεων και ανεξάρτητα από την ολοκλήρωση διοικητικών διαδικασιών για αδειοδότηση λειτουργίας.

γ. Ως χρονικό διάστημα τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων ορίζεται η πενταετία, σύμφωνα και με την ισχύουσα για το δεύτερο σκέλος του ερωτήματος απάντηση.

30. Στο τέταρτο σκέλος του ερωτήματος: Αλλαγή του δικαιούχου της ενίσχυσης κατά τη διάρκεια των μακροχρόνιων υποχρεώσεων είναι δυνατή υπό τους όρους του άρθρου 25 περίπτωση 16 της απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με αριθμό 1120/20.07.2017 (Β' 2637), όπως ισχύει τροποποιημένη. Πλην άλλων, απαιτείται έγκριση της ΕΥΔ ΕΠΑΛΘ, υπό την προϋπόθεση ο νέος φορέας να αναλάβει όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ισχύουσα Απόφαση Χρηματοδότησης, αποδεχόμενος σχετικό όρο που θα διατυπώνεται στη σύμβαση μεταβίβασης. Περαιτέρω, θα πρέπει να διασφαλισθεί από την υπηρεσία να μην έχει παρασχεθεί αδικαιολόγητο πλεονέκτημα από τη μεταβίβαση, ούτε στον αρχικό δικαιούχο της ενίσχυσης, ούτε στον τελικό χρήστη της [άρθρο 71 παρ. 1 περ. β) του κανονισμού 1303/2013]. Ειδικότερα, σε σχέση με τον δικαιούχο της επιδότησης, η ύπαρξη και το εύρος τέτοιου πλεονεκτήματος θα πρέπει να εκτιμηθούν με γνώμονα

την ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ των ωφελημάτων, χρηματικών ή άλλων, που θα αντλούσε ο αρχικός δικαιούχος από την πράξη, όπως αρχικώς είχε σχεδιαστεί και των ωφελημάτων που αντλεί από την εν λόγω πράξη όπως τροποποιήθηκε, ενώ αδικαιολόγητο πλεονέκτημα στον τελικό χρήστη παρέχεται αν ο τελευταίος είναι σε θέση, χάρη στη χρήση αγαθού που αποκτήθηκε από άλλο δικαιούχο με επιδότηση, να αντλήσει έσοδα, τα οποία δεν θα είχε αποκομίσει, αν δεν του είχε δοθεί η δυνατότητα να αποκτήσει το εν λόγω αντικείμενο (βλ. και άρθρο 22 της ΥΑ 1120/2017). Τέλος, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν επηρεάζεται η φύση, οι στόχοι ή η εφαρμογή των όρων που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τους αρχικούς στόχους της επένδυσης [άρθρο 71 παρ. 1 περ. γ) του κανονισμού 1303/2013].

31. Στο πέμπτο σκέλος του ερωτήματος: Η απόφαση 2012/838/ΕΕ, Ευρατόμ, της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 2012 δεν εφαρμόζεται στο ΕΠΑΛΘ. Η έννοια της ΜΜΕ προσδιορίζεται στο πρόγραμμα μόνο με βάση τα οριζόμενα στη σύσταση 2003/361/ΕΚ, στην οποία παραπέμπει το άρθρο 2 περ. 28 του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013. Στην περίπτωση εξαγοράς μέρους ή του συνόλου των εταιρικών μεριδίων ΜΜΕ από Μεγάλη Επιχείρηση δεν εφαρμόζεται το άρθρο 4 παράγραφος 2 της σύστασης περί εκτιμήσεως της μεταβολής μιας επιχείρησης επί τη βάση των κρίσιμων μεγεθών της επί δύο διαδοχικά οικονομικά έτη, αλλά η μεταβολή επέρχεται άμεσα με την ολοκλήρωση της εξαγοράς.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 20.10.2023

Η Πρόεδρος

Στυλιανή Χαριτάκη

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Α. Βασιλοπούλου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Ψηφιακά υπογεγραμμένο από
STYLIANI CHARITAKI
Ημερομηνία: 2023.10.20 13:30:12
EEST

Ψηφιακά υπογεγραμμένο από ANTONIA-
EVANTHIA VASILOPOULOU
Ημερομηνία: 2023.10.20 11:57:14 EEST